

VẬN DỤNG HOẠT ĐỘNG ĐỌC HIỂU VÀO DẠY HỌC VĂN BẢN TRUYỆN TRONG GIỜ TẬP ĐỌC CHO HỌC SINH LỚP 3 TRƯỜNG TIỂU HỌC XAY NHA BU LY, NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO

Trần Thị Thanh Hồng - Trường Đại học Tây Bắc

Súc Sỏm Phong Bản Chông - Sở Giáo dục và Thể thao tỉnh Xay Nha Bu Ly, nước Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào

Ngày nhận bài: 03/9/2019; ngày chỉnh sửa: 23/9/2019; ngày duyệt đăng: 18/10/2019.

Abstract: Teaching reading comprehension is one of the important educational orientations, an indispensable trend in modern teaching in many countries around the world. In Laos, this trend is one of the issues concerned in the innovation of teaching methods at all levels. From the study of reading comprehension in Vietnam and understanding the current situation of teaching Reading for grade 3th students at Xay Nha Bu Ly Primary School (Laos), the article proposes a number of measures to apply the method of reading comprehension into teaching story text during the reading period for third grade students, contributing to innovating teaching methods in Lao language in general and Reading subject in elementary schools in Lao People's Democratic Republic in particular.

Keywords: Teaching reading comprehension, Reading practice, story text, grade 3, Xay Nha Bu Ly Primary School (Laos).

1. Mở đầu

Trong Chương trình Giáo dục tiểu học của Lào, Tiếng Lào là môn học công cụ, là phương tiện hình thành và phát triển ở học sinh (HS) các kỹ năng sử dụng ngôn ngữ để có thể học tập các môn học khác, góp phần phát triển tư duy, nhân cách HS. Trong đó, dạy học (DH) Tập đọc, đặc biệt là dạy đọc hiểu có ý nghĩa quan trọng. Mục tiêu dạy đọc hiểu ở nhà trường tiểu học là dạy cho HS cách đọc để các em có khả năng tự đọc hiểu các văn bản (VB) trong và ngoài nhà trường. Hiện nay, dạy Tập đọc cho HS tiểu học đã có quy trình cụ thể và sau mỗi bài tập đọc, sách giáo khoa (SGK) đều có hệ thống câu hỏi, bài tập định hướng cho việc đọc hiểu VB. Tuy nhiên, việc vận dụng để đạt hiệu quả còn phụ thuộc vào nhiều yếu tố như xác định mục tiêu bài học, nhận thức của giáo viên (GV), kỹ năng sử dụng các phương pháp dạy học (PPDH), hứng thú học của HS... Qua khảo sát thực tế, việc DH Tập đọc, dạy đọc hiểu VB ở Trường Tiểu học Xay Nha Bu Ly, huyện Xay Nha Bu Ly, tỉnh Xay Nha Bu Ly, nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào vẫn còn những khó khăn trong đổi mới PPDH, phát huy vai trò chủ động, tích cực của HS.

Bài viết trình bày thực trạng và đề xuất biện pháp vận dụng DH đọc hiểu VB truyện trong DH Tập đọc cho HS lớp 3 Trường Tiểu học Xay Nha Bu Ly, với mong muốn đóng góp một phần nhỏ vào việc đổi mới PPDH môn Tiếng Lào nói chung và phân môn Tập đọc ở tiểu học của nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào nói riêng.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng dạy học đọc hiểu trong phân môn Tập đọc cho HS lớp 3 Trường Tiểu học Xay Nha Bu Ly

Để tìm hiểu nhận thức của GV về bản chất “đọc hiểu” và DH đọc hiểu với việc hướng dẫn HS lớp 3 đọc hiểu VB truyện, hứng thú đọc hiểu VB, năng lực đọc hiểu VB truyện trong giờ học Tập đọc của HS, chúng tôi sử dụng các phương pháp nghiên cứu: dự giờ để quan sát hoạt động dạy và học của GV, HS, sử dụng phiếu hỏi đối với GV và phiếu bài tập đối với HS về các vấn đề nghiên cứu. Mẫu nghiên cứu gồm 20 GV trực tiếp giảng dạy, 60 HS thuộc 2 lớp 3A và 3B (mỗi lớp 30 HS) của Trường Tiểu học Xay Nha Bu Ly. Thời gian khảo sát: tháng 3/2019. Kết quả khảo sát như sau:

2.1.1. Từ phía giáo viên

- Khảo sát GV về vai trò của DH đọc hiểu VB truyện cho HS, hầu hết GV được hỏi đều cho rằng: phương pháp DH đọc hiểu trong phân môn Tập đọc ở tiểu học là hết sức cần thiết, đáp ứng được mục tiêu chương trình GD ở tiểu học hiện nay; tạo nên những bài dạy linh hoạt, làm phong phú nội dung bài đọc, HS được chủ động tìm tòi, chiếm lĩnh kiến thức một cách tự giác, được rèn luyện kỹ năng sống một cách tự nhiên. Tuy nhiên, vẫn còn 10% GV cho rằng, đối với HS lớp 3, dạy đọc chỉ cần rèn cho HS biết đọc đúng, lưu loát, trôi chảy, xem nhẹ vai trò của DH đọc hiểu VB trong giờ DH tập đọc.

- Khảo sát GV về bản chất DH đọc hiểu, hầu hết GV đã nhận thức đúng nhưng chưa đầy đủ. Cụ thể: 80% GV

được hỏi đều nhất trí cho rằng: DH đọc hiểu là tổ chức cho HS tiếp xúc với VB để nắm bắt thông tin và có khả năng thông hiểu những gì được đọc; 10% GV cho rằng: DH đọc hiểu là tổ chức cho HS tiếp xúc với VB để nhận diện ngôn ngữ của VB; 6% GV cho rằng: DH đọc hiểu là tổ chức cho HS tiếp xúc với VB để hiểu được ý nghĩa nội dung của VB; 4% GV đồng ý với quan niệm: DH đọc hiểu là tổ chức cho HS vận dụng kiến thức đã học vào việc giải quyết vấn đề của cuộc sống hàng ngày. Thực trạng này là một trong những nguyên nhân dẫn đến việc GV chưa xây dựng các bài tập đọc hiểu của riêng mình và dẫn đến HS chưa thực sự hứng thú học tập phân môn Tập đọc.

- Khảo sát GV về PPDH được sử dụng chủ yếu trong DH đọc hiểu VB truyện trong DH Tập đọc, có thể thấy phương pháp đàm thoại được GV sử dụng nhiều nhất, tỉ lệ lựa chọn là 100%. Trò chơi là phương pháp ít được sử dụng nhất, tỉ lệ chỉ có 50%. Ngoài ra, số lượng GV thường xuyên chỉ sử dụng câu hỏi và bài tập có sẵn trong SGK chiếm 60%, số còn lại ít soạn thêm những bài tập vận dụng giúp HS liên hệ để phát triển năng lực “giải quyết vấn đề” nảy sinh trong cuộc sống. Thực tế đó đặt ra yêu cầu cần thiết phải nghiên cứu kĩ VB và bổ sung các câu hỏi, bài tập đọc hiểu trong DH Tập đọc, làm cơ sở để bồi dưỡng cho HS những nhận thức đúng đắn về giá trị đích thực của VB đối với đời sống.

- Khảo sát GV về những khó khăn khi DH đọc hiểu VB truyện trong DH Tập đọc cho HS lớp 3, có thể thấy, yếu tố rất đáng quan tâm là còn một số GV chưa nhận thức đầy đủ về mục đích của DH đọc hiểu; kinh nghiệm giảng dạy đọc hiểu còn nhiều hạn chế, dẫn đến GV chưa chú ý xây dựng các bài tập dạy đọc hiểu; tài liệu tham khảo không đầy đủ;... Đây là một trong những nguyên nhân ảnh hưởng trực tiếp đến hiệu quả DH đọc hiểu VB truyện.

2.1.2. Từ phía học sinh

Kết quả khảo sát thực trạng đọc hiểu VB truyện trong giờ học Tập đọc đối với HS qua phiếu bài tập cho thấy: - Về năng lực giải nghĩa từ khó ở 3 bài tập đọc thu được kết quả như sau: ở mức độ hoàn thành có 11 HS, chiếm 36,67%; ở mức độ hoàn thành tốt có 5 HS, chiếm 16,67%; ở mức độ chưa hoàn thành có 14 HS, chiếm 46,67%; - Tổng hợp năng lực đọc hiểu 3 bài tập đọc cho thấy, còn nhiều HS chưa giải quyết được yêu cầu của bài tập. Cụ thể: có 15 HS đạt mức độ hoàn thành, chiếm 50%, có 4 HS đạt mức độ hoàn thành tốt, chiếm 13,33%; có 11 HS ở mức độ chưa hoàn thành, chiếm 36,67%. Nguyên nhân chính là do vốn kiến thức về từ ngữ, từ vựng tiếng Lào của HS còn hạn chế dẫn tới hạn chế khả năng cắt nghĩa được từ ngữ, câu văn, hình tượng trong tác phẩm. Một số HS đọc chưa thông thạo, đọc chậm, ghi

nhớ chậm, chưa biết cách diễn đạt vấn đề hoặc không xác định được trọng tâm vấn đề khi thực hiện các bài tập đọc hiểu. Đây cũng là nguyên nhân khiến HS chán nản, ngại đọc, không hứng thú với môn học, dẫn đến kết quả đọc hiểu chưa cao.

Thực tế trên đặt ra yêu cầu cần thiết phải nghiên cứu tìm biện pháp khắc phục để nâng cao năng lực đọc hiểu VB trong giờ học Tập đọc cho HS.

2.2. Biện pháp dạy học đọc hiểu văn bản truyện qua phân môn Tập đọc cho học sinh lớp 3 của Lào

“Đọc hiểu là hoạt động đọc được diễn ra đồng thời với quá trình nắm bắt thông tin, đọc trong nhận thức để có khả năng thông hiểu những gì được đọc, để lĩnh hội đích tác động của VB. Kết quả của đọc hiểu là người đọc phải lĩnh hội được thông tin, hiểu nghĩa của từ, cụm từ, câu đoạn, bài, VB... tức là toàn bộ những gì được đọc” [1]. Từ quan niệm này, DH đọc hiểu là quá trình GV tổ chức cho HS tiếp xúc với VB để nắm bắt thông tin và có khả năng thông hiểu những gì được đọc. Mục đích cao nhất của việc DH đọc hiểu là giúp HS “hiểu được những gì đã đọc”, hình thành, phát triển kĩ năng đánh giá nội dung, ý nghĩa của VB bằng kiến thức, kinh nghiệm của mình và vận dụng để giải quyết vấn đề cụ thể trong cuộc sống. Từ cách hiểu đó, chúng tôi đề xuất một số biện pháp DH đọc hiểu VB truyện qua phân môn Tập đọc cho HS lớp 3 của Lào như sau:

2.2.1. Lập kế hoạch giảng dạy

Muốn DH VB truyện trong giờ tập đọc đạt hiệu quả, GV cần thực hiện tốt các công đoạn sau:

- *Thiết kế bài dạy* - thường gọi là soạn giáo án. Hoạt động xây dựng kế hoạch DH của GV tập trung chủ yếu ở khâu này.

Theo giáo án truyền thống, DH Tập đọc là truyền những “đọc hiểu” của GV về VB cho HS. Cách dạy này đi ngược lại bản chất của tiếp nhận văn học, tạo ra khoảng cách “cách li” HS - bạn đọc ra khỏi VB; HS không được trực tiếp đối diện với VB, do đó không có thói quen tự đọc hiểu VB, không có năng lực tự học của mình. Đó là giáo án của lối DH áp đặt, giáo điều.

Giáo án DH Tập đọc hiện nay đã được đổi mới, xuất phát từ định hướng “DH lấy người học làm trung tâm”, đồng thời tiếp thu những yếu tố tích cực của giáo án truyền thống. Giáo án là bản thiết kế mục đích của giờ dạy, dự tính những công việc của thầy và trò sẽ làm trong giờ học. Theo đó, giáo án DH VB truyện trong phân môn Tập đọc là một đề án, một bản thiết kế cho 1 tiết (hoặc một số tiết) nhằm giáo dục HS bằng VB ngôn từ. Nội dung của giáo án bao gồm những dự kiến và quy ước, những hoạt động học, lời chỉ dẫn và định hướng, chủ yếu là những câu hỏi dẫn dắt và những kiến thức cơ

bản mà HS cần đạt tới trong quá trình thưởng thức, khám phá VB.

Trong dạy đọc hiểu, GV giữ vai trò là người hướng dẫn, nêu vấn đề để HS trao đổi, thảo luận; GV dạy phương pháp đọc chứ không phải đọc thay HS, biến HS thành thính giả thụ động, phụ thuộc. Do đó, giáo án phải tập trung chủ yếu vào việc dạy phương pháp đọc cho HS. Để thiết kế bài dạy tập đọc, trước tiên, GV cần nghiên cứu kĩ để thâm nhập VB, từ đó xác định mục đích, yêu cầu, nội dung, PPDH bài tập đọc. Dựa vào đọc hiểu VB, GV xác định: giọng đọc, cảm xúc phù hợp với VB; từ mới, câu văn cần được dạy; những nội dung cần hướng dẫn HS tìm hiểu... Đồng thời, GV dự tính được cách thức, tình huống thâm nhập VB của HS trong thời gian quy định trên lớp để có thể điều chỉnh hoặc thêm các câu hỏi khác về nội dung, nghệ thuật của VB nhằm gợi mở, gây hứng thú cho HS.

Bên cạnh đó, khâu tập đọc mẫu của GV là hết sức cần thiết. GV phải luyện đọc thành tiếng đúng và đọc diễn cảm một cách sáng tạo, nắm vững cách đọc (ngắt nghỉ, nhấn giọng, giọng đọc theo vai nhân vật, giọng người dẫn truyện...) để thể hiện được sắc thái của VB, đồng thời phải cảm thụ được VB đọc và DH hướng tới HS.

Chuẩn bị đồ dùng DH là khâu quan trọng đối với giờ học tập đọc VB truyện. Tranh ảnh, vật mẫu được sử dụng đúng mục đích sẽ gây được ấn tượng cho HS, phù hợp với tâm lí HS tiểu học, góp phần tạo nên hiệu quả bài học.

- Tổ chức dạy - học trên lớp

DH trên lớp là sự cụ thể hóa kết quả nghiên cứu, thiết kế giáo án, biến dự kiến thành hiện thực; tiến trình tổ chức bài tập đọc trên lớp là sự thể hiện sinh động trình độ chuyên môn và tài năng sư phạm của GV, quyết định vị trí chủ đạo của GV và vị trí trung tâm của HS. Theo đó, tiến trình tổ chức giờ dạy tập đọc là VB truyện theo hướng đổi mới cần tập trung vào một số hoạt động chủ yếu như: hoạt động đọc, tái tạo, tìm hiểu (đọc hiểu) VB, đánh giá VB, tự bộc lộ, tự kiểm tra, nhận thức và vận dụng của HS (rút ra bài học gắn với thực tiễn).

Như vậy, để dạy đọc hiểu VB truyện trong giờ tập đọc trên lớp, yêu cầu cơ bản là phải đảm bảo tốt cơ chế và tiến hành DH theo định hướng đổi mới: - GV là chủ thể - chủ đạo; vai trò của GV là giúp HS sẵn sàng tiếp thu kiến thức, tạo được sự tương tác, trải nghiệm, tăng cường hứng thú, tự tin, kích thích tư duy sáng tạo của HS; - HS là chủ thể chủ động, là trung tâm trong quá trình đọc. Điều này nhấn mạnh đến việc hiểu, khám phá, trải nghiệm, gắn kiến thức bài học với tình huống cuộc sống; - VB (truyện) là chủ thể tác động (đối tượng mà đọc hiểu tác động).

Như vậy, trong quá trình lập kế hoạch DH đọc hiểu trên lớp, GV cần xác định cốt lõi của cơ chế đọc hiểu, xác định được vai trò HS là chủ thể “bạn đọc sáng tạo” và VB là đối tượng mà đọc hiểu tác động. Đọc hiểu VB truyện là khám phá cái hay, cái đẹp của hình tượng nhân vật, chi tiết, cốt truyện, lời văn kể, từ đó phát triển nhận thức, tình cảm, tâm hồn cùng với những liên hệ, trải nghiệm sinh động các tình huống của cuộc sống phù hợp với lứa tuổi của HS.

2.2.2. Bồi dưỡng hứng thú cho học sinh khi tiếp xúc với văn bản truyện trong giờ học tập đọc

Trong môn Tiếng Lào, VB truyện có vị trí quan trọng. Phần lớn đó là các VB văn học có giá trị nghệ thuật và ý nghĩa giáo dục rất cao. Để tạo hứng thú đọc hiểu VB truyện trong giờ tập đọc cho HS lớp 3 của Lào, GV cần vận dụng các phương pháp và hình thức tổ chức DH hấp dẫn, tạo được bầu không khí thân ái, cởi mở trong giờ học, tạo hứng thú cho cả thầy và trò, đồng thời giúp HS cảm nhận được vẻ đẹp của ngôn từ, hình ảnh, hình tượng trong VB. Qua đó, các em biết lắng nghe tình cảm từ chính mình, khơi gợi trí tưởng tượng, cảm xúc cho HS trước mỗi VB truyện.

Để tạo hứng thú đọc hiểu VB truyện trong DH bài Tập đọc, GV cần xuất phát từ giọng đọc diễn cảm - nhân tố quan trọng trong việc truyền tải tư tưởng, tình cảm của tác giả đến người nghe; rèn luyện về cách đọc, giọng đọc, kết hợp với cách biểu cảm của ánh mắt, điệu bộ hỗ trợ cho giọng đọc thêm sinh động, hấp dẫn. Đó cũng là một trong những yêu cầu để bồi dưỡng năng lực đọc hiểu cho HS.

GV có thể dựa vào nội dung mang tính tiết thú vị, hấp dẫn, có sức cuốn hút của VB truyện để lựa chọn những biện pháp đàm thoại, kể tóm tắt nhằm tác động vào trí tưởng tượng, suy luận của HS trong quá trình đọc hiểu VB. Mặt khác, trước khi hướng dẫn HS tìm hiểu bài đọc, GV có thể kể tóm tắt nội dung câu chuyện để gây ấn tượng cho HS, tạo hứng thú nghe tích cực của các em.

Tạo hứng thú đọc hiểu VB truyện trong giờ Tập đọc còn phụ thuộc rất nhiều vào việc đặt câu hỏi của GV. Câu hỏi trong bài Tập đọc là VB truyện thường gắn với nhân vật, tình tiết, hình ảnh, ngôn ngữ, ý nghĩa của VB đọc, là cơ sở quan trọng định hướng suy nghĩ, tìm tòi giúp HS tiếp cận bài đọc có kết quả hơn. Đối với HS lớp 3 của Lào, do đặc điểm lứa tuổi và vốn từ tiếng Lào chưa phong phú nên việc đặt câu hỏi cần sáng tạo, tránh rập khuôn, máy móc. Vì vậy, hệ thống câu hỏi cần thiết kế phù hợp để HS có thể tìm hiểu bài một cách thuận lợi, mọi HS trong lớp có thể trả lời và trả lời đúng các câu hỏi. Do vậy, việc thiết kế một hệ thống câu hỏi vừa đảm bảo khai thác nội dung bài vừa phù hợp với trình độ HS là một yêu cầu cần thiết với các GV khi dạy tập đọc.

Hứng thú đọc hiểu VB truyện trong giờ Tập đọc còn được tạo ra bởi hình thức đọc phân vai do GV tổ chức. Hình thức này giúp các em hóa thân vào nhân vật và tái hiện lại lời thoại một cách cụ thể, làm câu chuyện sinh động, hấp dẫn hơn, do đó dễ dàng xác định tính cách nhân vật qua giọng điệu. Để thực hiện hiệu quả, GV cần phân vai rõ ràng, phù hợp, hướng dẫn giọng đọc của mỗi vai, đồng thời đọc phần dẫn truyện để dẫn dắt HS đọc đúng vai của mình, sau đó tổ chức nhận xét cách đọc và mời nhóm khác đóng vai đoạn tiếp theo. Thực tế cho thấy, HS rất hào hứng, thích thú với phương pháp này; do đó, tùy từng VB, GV nên sử dụng hình thức đọc phân vai để mang lại hiệu quả cho giờ học.

Ngoài ra, cách vào bài hấp dẫn của GV cũng góp phần gây hứng thú cho HS trong giờ Tập đọc, tạo ra một “tâm thế” nhập cuộc cho người học tìm hiểu và chiếm lĩnh nội dung, kiến thức của bài học, giúp HS dễ dàng tiếp cận bài học. Thông thường, cách vào bài gián tiếp (tổ chức trò chơi, có thể cho HS quan sát tranh vẽ và đặt câu hỏi, yêu cầu HS trả lời, hoặc ra câu đố yêu cầu HS giải câu đố rồi dẫn dắt vào bài...) bao giờ cũng gọi tính tò mò, háo hức chờ đón VB, nhất là đối với VB truyện, tạo cho HS hứng thú hơn với việc tiếp nhận VB của HS.

Như vậy, có rất nhiều biện pháp để tạo hứng thú đọc hiểu VB truyện trong giờ Tập đọc cho HS, GV cần biết cách vận linh hoạt, hợp lí các biện pháp để mang lại hiệu quả DH mong muốn.

2.2.3. Hướng dẫn học sinh đọc đúng văn bản truyện trong dạy học Tập đọc

Năng lực đọc đối với HS tiểu học được thể hiện qua các yêu cầu về chất lượng của “đọc” ở tiểu học, trước tiên là đọc đúng. Căn cứ vào ngữ âm, từ vựng, ngữ pháp của VB, yêu cầu rèn kĩ năng đọc đúng có thể phân ra các mức độ từ thấp đến cao như sau:

- Phát âm đúng chính âm, tức là phát âm theo đúng hệ thống âm chuẩn ngôn ngữ đã được quy định, không sai chuẩn; - Ngắt, nghỉ hơi đúng ở chỗ có dấu câu (còn gọi là ngắt giọng logic); đọc rõ từng câu, từng ý (không gây cho người nghe hiểu sai ý câu văn, đoạn văn...);
- Cường độ đọc vừa phải (không đọc to quá hay đọc lí nhí), tốc độ đọc vừa phải, đạt yêu cầu đề ra ở mỗi lớp (không ê a, ngắt ngứ hoặc liến thoảng...); - Tốc độ đọc phù hợp với yêu cầu diễn tả nội dung.

Để hướng dẫn HS lớp 3 của Lào đọc đúng, yêu cầu đầu tiên đối với GV là phải biết đọc mẫu và hướng dẫn HS luyện đọc. Quá trình đọc mẫu trong giờ Tập đọc lớp 3, GV thực hiện theo thứ tự: đọc mẫu toàn bài, đọc mẫu từ, cụm từ, đọc mẫu câu, đọc mẫu đoạn. Sau đó, hướng dẫn HS luyện đọc (đọc thành tiếng), có các hình thức: luyện đọc từ, luyện đọc câu, luyện đọc đoạn, luyện đọc toàn bài.

Như vậy, đọc mẫu và hướng dẫn HS luyện đọc trong giờ Tập đọc ở tiểu học nói chung và ở lớp 3 nói riêng là một hoạt động đặc thù để hình thành kĩ năng đọc đúng cho HS. Quá trình đó, GV vận dụng các hình thức tổ chức luyện đọc một cách linh hoạt để HS hứng thú, tích cực tham gia luyện đọc đúng (đọc cá nhân, nối tiếp, đọc đồng thanh theo nhóm, lớp, đọc theo vai...). Để hướng dẫn HS đọc đúng tiếng mẹ đẻ, GV cần biết nghe HS đọc để có cách rèn luyện thích hợp với từng em và biết gợi ý, khuyến khích HS nhận xét về ưu điểm và hạn chế của bạn nhằm rút kinh nghiệm để đọc tốt hơn. Đọc đúng là cơ sở để HS đọc hiểu VB.

2.2.4. Hướng dẫn học sinh tìm hiểu văn bản truyện trong giờ Tập đọc

2.2.4.1. Hướng dẫn học sinh nhận diện từ mới, từ quan trọng trong văn bản

Từ ngữ là chất liệu tạo nên VB. Đối với HS tiểu học, muốn hiểu được VB thì phải bắt đầu từ việc hiểu từ. Quá trình hiểu VB là quá trình phân tích từ ngữ diễn ra trong nhận thức người đọc. Dựa vào mục đích, nội dung DH, GV sẽ xác định các công việc cần làm để tổ chức quá trình đọc hiểu và cách thức hoạt động của HS khi tham gia vào giải bài tập đọc hiểu. Với bài tập đọc, cần quan tâm đến từ ngữ mới của bài đọc, đó là từ ngữ trong một văn cảnh cụ thể, mang một nét nghĩa cụ thể, “người đọc có thể nương tựa vào các từ ngữ đã hiểu trong câu để luận ra từ ngữ chưa hiểu”, là từ ngữ gắn với lời văn kể, lời văn miêu tả về nhân vật, cốt truyện, biến cố, là các từ gọi tả, gọi cảm...

Để tìm hiểu từ ngữ trong bài tập đọc là VB truyện, GV cần tiến hành lựa chọn từ và giải nghĩa của từ, đặc biệt là những từ ngữ gọi tả có ý nghĩa làm nổi bật tính cách của nhân vật và diễn biến sự việc. GV cần căn cứ nội dung bài đọc và đối tượng HS để lựa chọn phương pháp giải nghĩa từ cho phù hợp. Ngoài ra, để giúp HS hiểu nghĩa của từ trong VB, GV cần tập cho HS thói quen tìm nghĩa của từ trong phần chú giải trong SGK, sau đó mở rộng và liên hệ sử dụng từ đó trong cuộc sống để làm rõ nghĩa hơn trong ngữ cảnh cụ thể.

2.2.4.2. Hướng dẫn học sinh đọc hiểu chi tiết văn bản truyện

Kĩ năng đọc hiểu của HS được hình thành qua việc thực hiện một hệ thống bài tập trong SGK và bài tập do GV thiết kế. Dựa vào mục đích, nội dung bài tập đọc, GV xác định các công việc cần làm để tổ chức quá trình đọc hiểu và cách thức hoạt động của HS khi thực hiện các bài tập đọc hiểu. Những bài tập này xác định “mục đích của việc đọc, đồng thời cũng là những phương tiện để đạt được sự thông hiểu VB của HS”. Có thể kể ra một số kiểu dạng bài tập đọc hiểu VB truyện như sau:

- *Bài tập xác định đề tài của bài đọc*, thường có dạng hỏi trực tiếp: Câu chuyện này nói về ai, về cái gì? Nói (kể) về việc gì? Với dạng bài tập này, dựa vào nội dung luyện đọc, HS dễ dàng xác định phạm vi cuộc sống (đề tài) được nói tới trong VB. Ví dụ: Câu chuyện nói về cuộc chạy thi của hai nhân vật Rùa và Thỏ (“Rùa và Thỏ” - SGK Tiếng Lào lớp 3, trang 21); Câu chuyện nói về hai nhân vật Rùa và Chuột với cuộc hội thoại đầy thú vị về cuộc sống (“Rùa với Chuột” - SGK Tiếng Lào lớp 3, trang 9); Câu chuyện giải thích về màu sắc bộ lông của chim Quạ Úc và chim Công (“Chim Quạ Úc và chim Công” - SGK Tiếng Lào lớp 3, trang 209).

- *Bài tập tìm hiểu nhân vật trong truyện*. Nhân vật trong truyện có thể là người hay các con vật, đồ vật, cây cối... được nhân hóa. Hành động, lời nói, suy nghĩ của nhân vật nói lên tính cách của nhân vật ấy. Nhân vật là trung tâm của câu chuyện, được xây dựng nhằm thể hiện tư tưởng, tình cảm của nhà văn và để lí giải về cuộc sống thông qua nhân vật ấy. Vì vậy, muốn HS hiểu nhân vật của truyện, GV cần hướng dẫn HS đánh giá tính cách của nhân vật dựa trên việc phát hiện những chi tiết đặc điểm ngoại hình, hành động, lời nói và suy nghĩ của nhân vật thông qua sự việc liên quan đến nhân vật. Thông thường, có thể đặt câu hỏi “*Lời nói đó chứng tỏ nhân vật là người như thế nào?*”... Để HS biết đánh giá nhân vật tốt hay xấu và để hiểu nội dung VB, GV có thể hướng dẫn HS thực hiện một số dạng bài tập sau:

+ Đánh giá nhân vật theo tình cảm của HS. Dạng bài tập này thường sử dụng câu hỏi suy luận, kích thích tư duy của HS: *Trong câu chuyện này em thích nhân vật nào, không thích nhân vật nào, vì sao?*...

+ Đánh giá nhân vật bằng cách tìm điểm đáng khen, đáng chê ở nhân vật. Dạng bài tập này có thể sử dụng câu hỏi phân tích - tổng hợp để củng cố nhận thức của HS về tính cách của từng nhân vật trong truyện: *Trong câu chuyện, nhân vật nào đáng khen, đáng học tập, nhân vật nào đáng chê, đáng phê phán? Vì sao đáng khen hoặc đáng chê?* Ví dụ: nhân vật Thỏ (trong truyện “Rùa và Thỏ” - SGK Tiếng Lào lớp 3, trang 21) có điều gì đáng chê? Nhân vật Rùa có điểm gì đáng khen? Chúng mình nên học tập nhân vật nào, vì sao? Em có lời khuyên gì dành cho nhân vật Thỏ? Với dạng bài tập này, HS được tiếp nhận VB trực tiếp, được tự do nói ra những suy nghĩ, thể hiện thái độ của mình đối với nhân vật (khen/chê, đồng tình/ không đồng tình).

- *Bài tập tìm hiểu về cốt truyện*. Cốt truyện là yếu tố cơ bản của tác phẩm tự sự. Nhiệm vụ của dạy đọc hiểu cốt truyện là giúp HS phát hiện và nắm được chuỗi các sự việc liên quan đến nhân vật để làm rõ thêm tính cách của nhân, như thế HS sẽ nắm được nội dung của bài đọc, hiểu rõ hơn về tính cách của nhân vật. Đây là cơ sở để

HS thể hiện sự sáng tạo của mình qua cách cảm thụ nội dung bài đọc. Qua đó, GV có thể hướng dẫn HS thuật lại tóm tắt nội dung bài đọc một cách hứng thú.

- *Bài tập phản hồi yêu cầu tính làm việc độc lập cao nhất ở HS*. Những bài tập này yêu cầu HS nêu nhận xét, đánh giá của mình về nội dung, nghệ thuật của VB; đồng thời có thể thấy VB đã tác động đến HS như thế nào, các em học tập được gì từ nội dung, hình thức nghệ thuật của VB. Những bài tập này nhằm làm rõ mục đích của VB, hướng đến việc HS rút ra những bài học bổ ích sau khi đọc VB, biết liên hệ với bản thân mình để có thái độ, hành động, tình cảm đúng đắn. Ví dụ: *Câu chuyện này khuyên em điều gì? Câu chuyện muốn nhắn nhủ chúng ta điều gì?*

Như vậy, hệ thống bài tập đọc hiểu rất phong phú, vừa giúp HS tìm hiểu bài tập đọc vừa giúp HS học tiếng mẹ đẻ, vừa phải là những bài tập giúp HS “học văn”, kích thích HS tò mò, hứng thú suy nghĩ về VB. Vì vậy, GV cần vận dụng hợp lí để phát huy được những tác động đó đối với HS.

2.2.5. Vận dụng quy trình dạy học đọc hiểu văn bản truyện trong giờ học Tập đọc

Quy trình thiết kế bài Tập đọc theo phương pháp DH đọc hiểu như sau [2]:

Bước 1. Xác định mục tiêu bài học. Để nhấn mạnh phương pháp DH đọc hiểu, có thể đưa ra cách xác định mục tiêu bài học dựa trên các cấp độ: Rèn kĩ năng đọc thành tiếng; Rèn kĩ năng đọc hiểu; Vận dụng (tích hợp rèn kĩ năng sống).

Bước 2. Chuẩn bị: gồm chuẩn bị của GV và của HS.

Bước 3. Tiến trình tổ chức các hoạt động DH đọc hiểu

* *Ôn định lớp học và kiểm tra bài cũ*

Mục đích: Kiểm tra cả việc đọc thành tiếng và việc hiểu nội dung bài đã học.

Hình thức thực hiện: Yêu cầu HS đọc một đoạn hoặc cả bài, trả lời câu hỏi hoặc làm bài tập về nội dung đoạn đã đọc.

* *Bài mới*, gồm các hoạt động sau:

- *Hoạt động 1: Giới thiệu vào bài*

Mục đích: Kích thích HS ham thích đọc bài tập đọc.

Hình thức thực hiện: Dùng tranh ảnh hoặc giới thiệu bằng cách đặt bài tập đọc trong hệ thống chủ đề, yêu cầu tìm nét khác biệt, đặt trong sự đối lập bút pháp... để gợi hứng thú cho HS, hoặc đưa ra câu hỏi nêu vấn đề nhằm kích thích HS tiến hành đọc để đi tìm lời giải đáp.

- *Hoạt động 2: Luyện đọc đúng*

Mục đích: Đưa ra mẫu về đọc thành tiếng.

Hình thức thực hiện: GV hoặc HS đọc khá đọc mẫu; GV đọc mẫu toàn bài; hướng dẫn HS luyện đọc, kết hợp giải nghĩa từ.

- *Hoạt động 3*: Tìm hiểu bài (luyện đọc thành tiếng và đọc thầm).

+ GV hướng dẫn HS luyện đọc hiểu: Đọc (đọc thành tiếng, đọc thầm, đọc lướt theo đoạn) và trả lời câu hỏi trong SGK theo các hình thức thích hợp (cá nhân, nhóm nhỏ).

Mục đích: Luyện tập để HS đọc và hiểu được nội dung bài đọc.

Hình thức thực hiện: HS đọc đồng thanh, cá nhân đọc, trả lời câu hỏi, làm bài tập, thảo luận, tranh luận...

+ GV nhận xét ngắn gọn, nhấn mạnh ý chính và có thể ghi bảng (hoặc ghi sẵn bảng phụ) nội dung cần nhớ của bài đọc.

Mục đích: Kiểm tra, điều chỉnh cho từng cá nhân đọc thành tiếng và hiểu nội dung bài.

Hình thức thực hiện: Cho HS đọc cá nhân, trả lời câu hỏi, làm bài tập.

- *Hoạt động 4*: Ứng dụng

Mục đích: tích hợp giáo dục kỹ năng sống cho HS.

Hình thức thực hiện: hướng dẫn HS liên hệ gắn với thực tiễn.

Yêu cầu: ứng dụng giải quyết các tình huống trong cuộc sống (gắn liền với bản thân HS; vấn đề xã hội phải phù hợp với HS...).

- *Hoạt động 5*: Luyện đọc lại

Mục đích: HS đọc có sáng tạo và bộc lộ cảm nhận cá nhân qua việc đọc.

Hình thức thực hiện: Cá nhân HS tự chọn đoạn yêu thích để đọc, chỉ ra được giá trị, nét đặc sắc của đoạn vừa đọc.

* *Củng cố, dặn dò*

GV lưu ý về nội dung bài, về cách đọc; nhận xét giờ học, khích lệ HS; Dặn dò về yêu cầu luyện tập và chuẩn bị bài giờ sau.

Qua thực tế DH, chúng tôi nhận thấy mô hình DH trên có nhiều thuận lợi trong việc luyện đọc cho HS. HS được luyện đọc nhiều qua các hình thức như: đọc cá nhân, đọc nối tiếp, đọc trong nhóm, thi đọc, nghe GV đọc, nghe bạn đọc. Đây là điều kiện thuận lợi để HS rèn kỹ năng đọc và để GV kiểm soát, đánh giá kết quả đọc của HS. Tuy vậy, việc ứng dụng cũng cần linh hoạt, tùy theo từng bài học để có thể điều chỉnh các hoạt động, các thao tác cho phù hợp. Chúng tôi vận dụng và bổ sung mô hình đọc hiểu truyền dựa vào mức độ của nhận thức của cá nhân để phù hợp với HS lớp 3 của Lào, giúp các em có thể từ cách học theo mô hình này mà biết tự đọc hiểu tốt hơn.

3. Kết luận

Vận dụng DH đọc hiểu VB cho HS lớp 3 của Lào, GV cần xác định nội dung, phương pháp DH đảm bảo phù hợp với đặc điểm tiếp nhận của HS, giúp các em

khắc sâu giá trị nội dung nghệ thuật trong mỗi bài đọc. Đồng thời, mở rộng liên hệ thực tế để các kiến thức được học từ bài đọc đi vào thực tiễn cuộc sống của HS.

Vận dụng tri thức DH đọc hiểu cấp tiểu học của Việt Nam, chúng tôi hi vọng rằng có thể góp phần khắc phục những khó khăn, hạn chế về đọc hiểu của HS lớp 3 của Lào hiện nay. Các biện pháp đề xuất trên chỉ mang tính chất như một gợi ý về mặt kỹ thuật cho GV. Vì vậy, GV cần phải linh hoạt, sáng tạo trong quá trình vận dụng sao cho phù hợp với đặc trưng của môn học và đối tượng HS. Có như vậy, việc vận dụng tri thức DH đọc hiểu mới đem lại hiệu quả như mong muốn.

Tài liệu tham khảo

- [1] Phan Trọng Luận (1983). *Cảm thụ văn học - giảng dạy văn học*. NXB Giáo dục.
- [2] Bộ GD-ĐT - Dự án Phát triển giáo viên tiểu học (2006). *Phương pháp dạy tiếng Việt cho học sinh dân tộc bậc tiểu học*. NXB Giáo dục.
- [3] Chu Huy (2000). *Dạy Kể chuyện ở trường tiểu học*. NXB Giáo dục.
- [4] Nguyễn Thanh Hùng (2002). *Đọc và tiếp nhận văn chương*. NXB Giáo dục.
- [5] Nguyễn Thanh Hùng (2011). *Kỹ năng đọc hiểu văn*. NXB Đại học Sư phạm.
- [6] Dương Thị Hương (2009). *Giáo trình Cảm thụ văn học*. NXB Đại học Sư phạm.
- [7] Lê Phương Nga (2001). *Dạy học Tập đọc ở tiểu học*. NXB Giáo dục.
- [8] Đặng Thị Lệ Tâm (2019). *Phát triển năng lực đọc hiểu cho học sinh lớp 4 nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào qua việc nắm vững tri thức về văn bản*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 4, tr 293-296; 306.
- [9] ພູມີ ວົງວິຈິດ (1967). ປຶ້ມໂລຍາກອນລາວ (Phumy Vongvichit 1967, Ngữ pháp tiếng Lào).
- [10] ສີສຸວາດ, ບຸນລ້ອມ ສີບຸນເຮືອງ (2011), ປຶ້ມແບບຮຽນ ພາສາລາວຊັ້ນປະຖົມ ປີທີ 3, ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວິທະຍາສາດການສຶກສາ (Ven Phét Si Sū Lát, Būn Lóm Si Būn Hūng (2011), *Sách giáo khoa Tiếng Lào lớp 3*. NXB Học viện Nghiên cứu Khoa học giáo dục).
- [11] ສີສຸວາດ, ບຸນລ້ອມ ສີບຸນເຮືອງ (2011), ສູ່ມື້ຊູ ພາສາລາວຊັ້ນປະຖົມ ປີທີ 3, ສະຖາບັນຄົ້ນຄ້ວາວິທະຍາສາດການສຶກສາ (Ven Phét Si Sū Lát, Būn Lóm Si Būn Hūng (2011), *Sách giáo viên Tiếng Lào lớp 3*. NXB Học viện Nghiên cứu Khoa học giáo dục).